

GATTACA

Gattaca és la tercera projecció de cine-fòrum que es va fer al Casal de Tor. Les dues anteriors havien estat *El festín de Babette* i *Le Havre*. L'assistència total està al voltant de la quarantena de persones, si bé no han estat sempre les mateixes. Vull destacar, en aquesta projecció, la presència de quatre joveníssims espectadors. Aplaudeixo aquesta iniciativa perquè és la manera de fer estimar el cinema de qualitat als infants i joves que, d'aquesta manera, poden adquirir criteri per després saber discernir quines pel·lícules val la pena visionar i quines no. També agraeixo els suggeriments que en Jaume Riu, la Irene Vallvé i en Jordi Margarit m'han fet arribar.

Gattaca descriu una societat futura en la qual la major part dels infants són concebuts *in vitro* i amb tècniques de selecció genètica: una “distopia” o “anti-utopia”. En Vincent, un dels últims infants concebuts de manera natural, neix amb una deficiència cardíaca i no li auguren més de trenta anys de vida. Se'l considera un *invàlid* i, com a tal, està condemnat a realitzar els treballs més desagradables. El seu germà Anton, en canvi, ha rebut una esplèndida herència genètica que li garanteix múltiples oportunitats. Des de nen, en Vincent somia amb viatjar a l'espai, però sap molt bé que mai no serà seleccionat. Fins que un dia coneix algú que li proporciona la clau per formar part de l'elit: suplantar en Jerome, un esportista que es va quedar paralític per culpa d'un accident.

Tot anirà bé gràcies a l'ajuda d'en Jerome, fins que el director del projecte de *Gattaca* és assassinat posant en perill el plans d'en Vincent, un *no-vàlid*. Les investigacions policials, dirigides pel seu germà Anton, posen en Vincent - ara Jerome - sota sospita, tot i que ell no ha comès l'assassinat. L'assassinat va ser comès per l'actual director del projecte, un home que no dubta a arraconar tot el que se li interposi en la consecució del seu objectiu, que és el viatge a Tità que només es pot fer cada setanta anys. De la mateixa manera, fa la vista grossa amb els partidaris del projecte, entre ells en Vincent (Jerome), malgrat conèixer que és un *no-vàlid*, com es veu clarament en l'escena de l'ordinador. En Vincent superarà tots els controls, no només gràcies al subministrament dels materials d'anàlisi per part d'en Jerome, sinó també per la complicitat del metge encarregat de validar-los i amb l'ajuda de l'Irene, treballadora de *Gattaca*, que s'ha enamorat d'ell.

L'Anton se sent alleujat quan li comuniquen que han descobert l'assassí; ell havia reconegut el seu germà en el curs de les investigacions i sabia que era sospitós perquè era *no-vàlid*. L'autèntic assassí, l'actual director de la missió, mai no havia estat sospitós perquè el seu perfil genètic no indicava la violència. Erradicar “la propensió a la violència” era una de les frases que havia pronunciat el ginecòleg que havia dut a terme la fecundació *in vitro* de l'Anton, com si l'home només fos biologia, com si la part “espiritual” de l'home fos absolutament determinable per les característiques biològiques.

En el diàleg final entre els dos germans, ara retrobats, moments abans que en Vincent emprengui el viatge cap a Tità, l'Anton intenta convèncer en Vincent que accepti el seu destí, determinat per les seves mancances biològiques, i que ocupi el lloc que li correspon a la societat; en Vincent s'hi rebela, i no està disposat a renunciar al que ha estat el somni de tota la seva vida. “Res ni ningú no ens marca el destí”, li havia dit en Vincent a l'Anton. Tampoc la genètica, per important que sigui. Més important que la genètica és la il·lusió i l'esforç per viure, que et permet superar dificultats. En Vincent no es deixa discriminar per la ciència a l'hora de decidir el seu futur. “Ara la ciència ens discrimina”, es diu a la pel·lícula, perquè les condicions biològiques són les que determinen moltes vegades els perfils dels candidats. Això es fa patent quan en Vincent, ja convertit en Jerome, aconsegueix accedir a l'entrevista per entrar a la Corporació Gattaca: el metge es limita a comprovar si les anàlisis d'orina i de sang són *vàlides*. Això era l'entrevista: el resultat de l'analítica. Les qualitats personals no biològiques queden excloses.

En el darrer control, no previst per en Vincent, abans de pujar a la nau espacial, dona *no-vàlid*. Però el metge, que coneixia la seva impostura, ja tenia a punt una mostra vàlida i en Vincent pot pujar a la nau sense problemes. És interessant el petit diàleg que tenen els dos: el metge li diu a en Vincent que el seu fill, se suposa que modificat genèticament, no és el que li havien promès; i li demana que se'n recordi d'ell quan hagi tornat de l'expedició. L'optimisme d'un suposat determinisme genètic no sempre garanteix les seves promeses.

Les paraules finals, ja dins la nau espacial, són altament reveladores: “No sé si marxo de casa o si torno al meu origen”. Amb altres paraules: som només un fragment del cosmos, som pura biologia, o som alguna cosa més?

El cinema, la literatura, la música, la filosofia, la pintura i l'art en general només poden formular preguntes; les respostes depenen de cadascú.

En certa manera aquest film relata una distopia en què la ciència i la tecnologia dominen totalment l'existència humana. Ara bé, ni la ciència pot abastar la comprensió total de l'univers ni la tecnologia pot “controlar” totalment el destí de l'home. Sempre restarà una part inabastable que és on resideix la llibertat de l'home, amb imperfeccions, però amb el coratge i la fe suficients com per superar el determinisme de les màquines. Aquesta és, a més, l'esperança que ens queda als humans amb el nou repte que suposa la “Intel·ligència Artificial”, la qual cosa fa que el film de *Gattaca*, tot i la seva antiguitat (1997), doni peu a una reflexió molt actual.

Un darrer apunt sobre el títol: *Gattaca* és un acrònim format a partir de les inicials dels components de l'ADN: Guanina, Adenina, Timina i Citosina.

Josep Hereu